

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

**«ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ
ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ»**

Шифр та назва спеціальності
Для всіх спеціальностей

Інститут
ННІ **Соціально-гуманітарних технологій**

Освітня програма
Для всіх ОНП доктора філософії

Кафедра
Педагогіки та психології управління
соціальними системами імені акад. І.А.
Зязюна

Рівень освіти
Доктор філософії

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр
3

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Шаполова Вікторія Валеріївна
Viktoriia.Shapolova@khpi.edu.ua

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна НТУ «ХПІ»

Досвід викладацької діяльності більше 10 років. Автор понад 50 наукових та навчально-методичних праць. Автор тренінгів з проблем лідерства з розвитку особистості в різних аспектах та командування. Провідний лектор з дисциплін: «Методи гри в психологічній практиці», «Психологія адиктивної поведінки», «Соціально-психологічний тренінг», «Соціальна психологія», «Психологія тимбілдингу», «Лідерство в управлінні соціальними системами» та ін.

Детальніше про викладача на сайті кафедри
<http://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на опанування теоретичних та практичних набутоків сучасної психологічної науки стосовно гендерних особливостей розвитку для подальшого використання у діяльності психолога щодо гармонізації особистісного та професійного життя людини.

Мета та цілі дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Гендерні дослідження в сучасній психологічній науці» є ознайомлення зі специфікою гендерних особливостей людини стосовно сегрегації або конвергенції статей в різних сферах життєдіяльності; відпрацювання основних

приймів, які використовуються в психодіагностиці гендерної ідентифікації та соціалізації особистості.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК8. Здатність аналізувати, оцінювати особистісно-професійний розвиток особистості та створювати психологічні умови для підтримки та супроводу особистості фахівця протягом усіх етапів професіоналізації

Результати навчання

РН6. Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

РН11. Здійснювати психологічний супровід професіоналізації особистості фахівця та уміння впроваджувати програми кар'єрного успіху та реалізації із використанням сучасних психотехнологій.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год.: лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Психологія розвитку людини», «Методологічні основи психологічних досліджень».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних та семінарських заняттях використовуються наступні методи та технології: наочні (ілюстрація практичними прикладами); практичні (проведення методик); ігрові (ділові ігри); проблемні (кейси); інтерактивні (виступи-презентації); самостійні (творчі завдання), опрацювання літератури); тренінгові (рефлексія, обговорення), метод проєктів. Для цього вони використовують персональні комп'ютери.

Здобувач вважається допущеним до іспиту з освітнього компоненту за умови повного відпрацювання всіх практичних занять та завдань самостійної роботи

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема1. Основні поняття гендерної психології, її завдання і методи.

Визначення і зміст предмета гендерної психології. Основні розділи гендерної психології. Психологія гендерних відносин. Гендерна психологія лідерства.

Тема 2. Стратифікація (нерівність) чоловіків та жінок у різних сферах життєдіяльності людини.

Статевий розподіл праці, освіти та релігії в різні історичні епохи. Розвиток освіти для жінок у минулому. Ставлення релігії до чоловіків та жінок.

Тема №3. Етапи формування гендерної психології.

Уявлення про гендерну психологію в історичному контексті від античності до сучасного часу. «Фрейдівський період» у розвитку гендерної психології.

Тема №4. Гендерні відношення в дитячих групах.

Особливості гендерних відмінностей дітей. Гендерні особливості психічних станів в юнацькому віці. Гендерна сегрегація та конвергенція в дитячій взаємодії між статями. Характеристика особливостей гендерної ідентичності юнаків і дівчат.

Тема №5. Гендерні взаємовідносини.

Дружні і сексуальні гендерні відносини. Гендерні відносини у подружніх стосунках. Лідерство в родині.

Тема №6. Гендерні взаємовідносини батьків і дітей в сім'ї.

Поділ видів відповідальності за дітей. Стили поведінки батьків. Ставлення до дітей різної статі. Відмінності в ставленні до синів та дочок.

Тема №7. Гендерні відносини в ділових групах. Психологічний супровід професіоналізації особистості фахівця з урахуванням гендерного аспекту.

Гендерні відносини, які складаються між дорослими чоловіками і жінками в діловому світі. Гендерний аспект в контексті теорії влади. Психологічний супровід професіоналізації особистості фахівця з урахуванням гендерного аспекту.

Тема №8. Гендерні аспекти соціальної поведінки.

Гендерні особливості стилю поведінки. Успішність діяльності і поведінки в присутності осіб своєї та протилежної статі.

Тема №9. Гендерні стереотипи і їхнє подолання.

Гендерні ролі й стереотипи. Основні характеристики й функції гендерних стереотипів. Відміні ознаки й пояснювальні моделі: модель каузальної атрибуції, культурно-історична модель, модель соціальної ідентичності, модель когнітивних схем.

Тема №10. Виміри гендерної поведінки.

Соціальні й гендерні ролі. Їхня залежність від культури й епохи. Статевотипізована поведінка. Поняття гіпергендерності.

Теми практичних занять

Тема1. Основні поняття гендерної психології, її завдання і методи.

Психологія порівняння чоловіків і жінок. Психологія жінки. Психологія чоловіка. Гендерна соціалізація.

Тема 2. Стратифікація (нерівність) чоловіків та жінок у різних сферах життєдіяльності людини.

Статева дискримінації та престижність праці.

Тема №3. Етапи формування гендерної психології.

Експериментальні дослідження гендерної психології.

Тема №4. Гендерні відношення в дитячих групах.

Риси, які притаманні маскулінному, фемінному та андрогінному гендеру у юнаків і дівчат.

Тема №5. Гендерні взаємовідносини.

Сегрегація або конвергенція.

Тема №6. Гендерні взаємовідносини батьків і дітей в сім'ї.
Конфронтація статей або їх гармонія.

Тема №7. Гендерні відносини в ділових групах.
Особливості адаптації та соціалізації в професійній діяльності у чоловіків та жінок.
Програми кар'єрного успіху з урахуванням гендерного аспекту.

Тема №8. Гендерні аспекти соціальної поведінки.
Успішність чоловіків та жінок в професійній діяльності.

Тема №9. Гендерні стереотипи і їхнє подолання.
Гендерні схеми і їхня дія: схема власної й протилежної статі. Гендерна категоризація.
Сексизм у розподілі чоловічих і жіночих ролей.

Тема №10. Виміри гендерної поведінки.
Статеворольовий опитувальник С.Бем. Феміність, маскуліність і андрогіність. Зміна гендерних ролей. Інверсія статевих орієнтацій.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Самостійна робота здобувача полягає у опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці до практичних занять. Здобувачам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Тематика самостійних робіт
1. Аналіз особистісних проблем чоловіків та жінок, які породжені диференціацією їх психологічних характеристик.
2. Укладання психологічної характеристики особистості з врахуванням гендерних аспектів.
3. Здобувачам рекомендується підібрати батарею психодіагностичних методик для вирішення поставленого завдання.
4. Здобувачам рекомендуються додаткові матеріали (відео, фільми) для самостійного вивчення та аналізу.
5. Кількісні дослідження гендеру.
6. Якісні дослідження гендеру.
7. Крос-культурні дослідження гендеру.
8. Основні методи якісного дослідження.
9. Основні методи кількісних досліджень.
10. Законодавче регулювання та міжнародні стандарти гендерної рівності.

Література та навчальні матеріали

1. Богдан Ж., Мовчан Я. Гендерна психологія: навчально-методичний посібник для здобувачів другої (магістерської) вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 155 с. Іл. 73. Табл. 18. Бібліогр.: 52 назв.

2. Щотка О.В. Гендерна психологія: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 358 с.

3. Заграй Л.Д. Теорії гендеру: Гендерні дослідження у психології: навч. Посіб / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : ФО-П Пєрраш К.Т. , 2019. 264 с.

4. Ткалич М. Г. Гендерна психологія. Київ: Академвидав, 2021. 248 с.

5. Чуйко О., Куравська Н. Гендер і кар'єра: навч. посібник. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2019. 372 с

Додаткова література

1. Програми гендерних студій в українських університетах. /За ред. О.Л. Зінюк. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», 2019. 788 с.
2. Левченко К. Гендерне тяжіння. Харків: Фоліо, 2019. 192 с.
3. Шаполова В.В., Максимова О.С. Харизматичне лідерство в гендерному аспекті // «Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта і соціальний прогрес» : Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції студентів та аспірантів 19-20 квітня 2023 р.: – Харків: НТУ «ХПІ», 2023. С. 176-178.
4. Поясок Т. Б. Загальна психологія: навчальний посібник / Т.Б. Поясок, О.І. Беспарточна, О.В. Квасник, В.В. Шаполова. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2023. – 512 с.
5. Домбровська С.М., Мороз В.М., Грень Л.М., Леоненко Н.А., Мороз С.А. Державне управління забезпеченням гендерної рівності в Україні: монографія / С.М. Домбровська, В.М. Мороз, Л.М. Грень, Н.А. Леоненко, С.А. Мороз. – Х.:НУЦЗУ, 2018. – 251 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності аспіранта та розподіл балів

Підсумкова оцінка розраховується як сума балів:

Види діяльності	Бали
Тема 1	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: аналітичне завдання із статтею Карен Горні щодо критики поглядів психоаналітиків на жіночу психологію.	2
Самостійна робота: аналіз особистісних проблем чоловіків та жінок, які породжені диференціацією їх психологічних характеристик.	2
Тема 2	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: аналітичне завдання з визначення стратифікації (нерівність) чоловіків та жінок у різних сферах життєдіяльності людини у світовому кінематографі.	2
Самостійна робота: укладання психологічної характеристики особистості з врахуванням гендерних аспектів.	2
Тема 3	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: фемінізм та гендерна психологія: аналіз впливу феміністичного руху на розвиток гендерної психології	2
Самостійна робота: здобувачам рекомендується підібрати батарею психодіагностичних методик для вирішення поставленого завдання.	2
Тема 4	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: аналіз впливу маскулітного, фемінного та андрогінного гендеру у юнаків і дівчат на їх професійне та особисте життя в дорослому віці	2
Самостійна робота: здобувачам рекомендуються додаткові матеріали (відео, фільми) для самостійного вивчення та аналізу.	2
Тема 5	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення	1

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Критерії оцінювання підсумкового екзамену:

Критерії оцінювання	Бали
Глибоке знання навчального матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Можуть бути незначні неточності	20-18
Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Відповіді можуть містити певні неточності	17-15
Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування. Відповіді можуть бути не повними, з незначними помилками	14-12
Знання основних фундаментальних положень. Відповіді містять деякі помилки.	9-11
Знання основних фундаментальних положень матеріалу. Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу дисципліни	6-8
Знання та вміння фрагментарні, слабкі	3-5
Відсутність знань значної частини матеріалу	0-2

Перелік контрольних питань по дисципліні, а також практичних завдань підсумкового контролю представлено на сайті кафедри: <https://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/aspirantura-2/>

практично-орієнтованих питань	
Практичне заняття: сегрегація або конвергенція у професійній та особистісній сферах: аналіз відеоматеріалів.	2
Самостійна робота: кількісні дослідження гендеру	2
Тема 6	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: аналіз наслідків конфронтації статей або їх гармонії в процесі виховання для подальшого становлення особистості в різних сферах життєдіяльності.	2
Самостійна робота: якісні дослідження гендеру.	2
Тема 7	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: ділові відносини та гендер. Програми кар'єрного успіху.	2
Самостійна робота: крос-культурні дослідження гендеру	2
Тема 8	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: аналіз життєвого шляху та гендерних особливостей у житті відомих людей	2
Самостійна робота: основні методи якісного дослідження	2
Тема 9	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: історія сексизму: виникнення явища й еволюція терміну	2
Самостійна робота: основні методи кількісних досліджень	2
Тема 10	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: виміри гендерної поведінки: проведення дослідження та аналіз результатів.	2
Самостійна робота: законодавче регулювання та міжнародні стандарти гендерної рівності	2
Поточне опитування щодо результатів опрацювання лекційного матеріалу	30
Підсумковий контроль: езамен	20

Всього	100
--------	-----

Виконання завдань під час практичних занять та самостійної роботи оцінюється за критеріями: обґрунтованості, аргументованості, повноти відповідей на завдання, правильності, самостійності виконання. У випадку відсутності аспіранта на практичному занятті за поважних причин, він має можливість виконати завдання самостійно. Поточне тестування оцінюється за критеріями правильності відповідей.

Підсумкова форма оцінювання – екзамен. Проводиться за допомогою відповідей на екзаменаційні білети. Кожен білет включає два теоретичні питання та одне практичне завдання. Вибір білетів здійснюється випадковим чином.

Норми академічної етики і політика курсу

Аспірант повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до співробітників відділу аспірантури.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
12.06.2024

Завідувач кафедри
Ніна ПІДБУЦЬКА

Дата погодження, підпис
12.06.2024

Гарант ОНП
Ніна ПІДБУЦЬКА